Úřední věstník
Evropské unie

CS
Řada C

C/2025/6743

22.12.2025

Sdělení Komise o podpoře provádění směrnice 2009/148/ES o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci, ve znění směrnice 2023/2668

(C/2025/6743)

1. Úvod

Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 ([1]) (dále jen „strategický rámec EU pro BOZP“) si klade za cíl proměnit zásadu 10 evropského pilíře sociálních práv ([2]), která se týká se práva pracovníků na vysokou úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, v konkrétní opatření. Jednou z priorit strategického rámce EU pro BOZP je řešit expozici azbestu při práci a přispět tak k jednomu z klíčových cílů uvedeného rámce, kterým je prevence úmrtí a onemocnění souvisejících s prací.

Boj proti rakovině je pro Unii prioritou. Komise je odhodlána účinně snížit expozici karcinogenním látkám, jako je azbest, a významně tak přispět k prevenci rakoviny v souladu s Evropským plánem boje proti rakovině ([3]).

Azbest je nebezpečná rakovinotvorná látka ([4]), která má nadále vliv na mnoho pracovníků v různých odvětvích, kde rizika expozice zůstávají vysoká. Mezi tato odvětví patří stavebnictví, těžba, dobývání hornin, stavební inženýrství, nakládání s odpady nebo údržba lodí, vlaků, letadel, vozidel a strojů, jakož i záchranné služby, jako je hašení požárů. Odhaduje se, že v Unii je azbestu stále ještě vystaveno 4,1 až 7,3 milionu pracovníků ([5]).

Je známo, že expozice azbestu na pracovišti má závažné zdravotní důsledky. Vdechování azbestových vláken rozptýlených ve vzduchu může vyvolat závažná onemocnění, jako jsou mezoteliom a rakovina plic. První příznaky onemocnění se mohou projevit v průměru po 30 letech od okamžiku expozice, a tato onemocnění mohou v konečném důsledku způsobit úmrtí související s výkonem povolání. Expozice azbestu je jednou z hlavních příčin nádorových onemocnění z povolání v Unii; přičítá se jí 78 % případů nádorových onemocnění z povolání a 88 % případů rakoviny plic jako nemoci z povolání, které členské státy uznaly za případy související s touto expozicí ([6]).

Asbest měl v Evropě po desetiletí v Evropě širokou škálu uplatnění, zejména ve stavebnictví, v důsledku čehož vzniklo „dědictví“, které nadále představuje hrozbu pro veřejné zdraví a brání snahám o zajištění bezpečného a zdravého pracovního prostředí pro pracovníky, kteří jsou mu vystaveni. Větší ochrana zaměstnanců před expozicí azbestu je obzvláště důležitá v souvislosti se Zelenou dohodou pro Evropu, neboť energeticky účinné renovace mají zásadní význam pro dosažení jejích cílů ([7]). Strategie „renovační vlna“ ([8]) si klade za cíl zdvojnásobit roční míru renovací budov do roku 2030. Jelikož však mnoho budov s vysokou energetickou náročností obsahuje azbest, mohlo by urychlení míry renovací budov významně zvýšit počet osob vystavených zdravotním rizikům spojeným s azbestem, protože by se mohl azbest vyskytující se v budovách během renovačních prací uvolňovat. Očekává se, že se počet zaměstnanců vystavených azbestu do roku 2030 každoročně zvýší o 4 % ([9]). Pro ochranu zaměstnanců před nemocemi, podporu jejich dobrých životních podmínek a v zájmu posílení evropské zdravotní unie je nezbytné přijmout opatření k řízení rizik expozice.

([1]) Sdělení Komise, Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v měnícím se světě práce, COM(2021) 323 final.
([2]) Interinstitucionální vyhlášení evropského pilíře sociálních práv (Úř. věst. C 428, 13.12.2017, s. 10).
([3]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: Evropský plán boje proti rakovině, COM(2021) 44 final.
([4]) Arsen, kovy, vlákna a prach, monografie IARC o hodnocení karcinogenních rizik pro člověka, svazek 100C.
([5]) Studie o shromažďování informací o látkách za účelem analýzy zdravotních, socioekonomických a environmentálních dopadů v souvislosti s možnými změnami směrnice 98/24/ES (chemické činitele) a směrnice 2009/148/ES (azbest), závěrečná zpráva o azbestu.
([6]) Sdělení Komise o směřování k budoucnosti bez azbestu: evropský přístup k řešení zdravotních rizik spojených s azbestem (COM(2022) 488 final).
([7]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zelená dohoda pro Evropu,
COM(2019) 640 final.
([8]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů nazvané Renovační vlna pro Evropu – ekologické budovy, nová pracovní místa, lepší životní úroveň, COM(2020) 662 final.
([9]) Na základě stávajících oznámení, rostoucího množství odpadu obsahujícího azbest, počtu certifikovaných pracovníků a životnosti materiálů z azbestocementu (70–80 % azbestu v EU). Zdroj: Externí studie RPA (2021), viz poznámka pod čarou č. 7.

Během posledních 40 let Unie podnikla významné kroky, jimiž nejprve omezila a posléze zcela zakázala veškeré používání azbestu. V letech 1983 ([10]) až 1985 ([11]) omezila používání šesti typů azbestových vláken. V roce 1991 zakázala uvádění pěti ze zmíněných typů ([12]) na trh a jejich používání a také používání chrysotilového azbestu ve výrobcích hojně používaných mimo jiné ve stavebnictví ([13]). Směrnice Komise 1999/77/ES ([14]) zakázala používání a uvádění všech šesti druhů azbestových vláken. Tento zákaz vstoupil v platnost v roce 2005. Uvedená směrnice byla zrušena v roce 2006 nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ([15]), ve kterém je veškerý záměrně přidaný azbest nadále zakázaný. V položce 6 přílohy XVII se uvádí, že v Unii je zakázáno vyrábět, uvádět na trh a používat azbestová vlákna, jakož i směsi a předměty (do kterých byla tato vlákna přidána záměrně). Pokud jde o ochranu zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci, poskytuje ji směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/148/ES ([16]), která kodifikovala a zrušila směrnici Rady 83/477/EHS ([17]), směrnici Rady 91/382/EHS ([18]) a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2003/18/ES ([19]).

Unie je i dnes pevně odhodlána podporovat své členské státy při vytváření a prosazování kvalitních pracovních míst a při zlepšování spravedlivých pracovních podmínek, jejichž cílem je zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců. Tento cíl je jádrem změny směrnice 2009/148/ES z roku 2023. Tato poslední změna směrnice Evropského parlamentu

([10]) Omezení používání krocidolitu směrnicí Rady 83/478 ze dne 19. září 1983, kterou se popáté mění směrnice 76/769/EHS o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se omezení uvádění na trh a používání některých nebezpečných látek a přípravků (azbest) (Úř. věst. L 263, 24.9.1983, s. 33) – kterou se zavádějí omezení týkající se azbestu do směrnice Rady 76/769/EHS ze dne 27. července 1976 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se omezení uvádění na trh a používání některých nebezpečných látek a přípravků (Úř. věst. L 262, 27.9.1976, s. 201).

([11]) Omezení používání chrysotilu, amositu, antofylitu, aktinolitu a tremolitu v hračkách, výrobcích určených k nástřiku nebo ve formě prášku, izolačních zařízeních, barvách a lacích, směrnice Rady 85/610/EHS ze dne 20. prosince 1985, kterou se posedmé mění směrnice 76/769/EHS o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se omezení uvádění na trh a používání některých nebezpečných látek a přípravků (azbest), (Úř. věst. L 375, 31.12.1985, s. 1).

([12]) Krokydolit, amosit, antofylit, aktinolit a tremolit.

([13]) Některá zařízení, barvy a laky, filtry pro kapaliny, materiály pro povrch vozovek, plniva a těsnicí materiály, izolační nebo zvukotěsné materiály s nízkou hustotou, vzduchové filtry a filtry na plyn, podložky pro plastové podlahové krytiny a obklady stěn, textilie (s dočasnou výjimkou pro membrány) a střešní lepenka.

([14]) Směrnice Komise 1999/77/ES ze dne 26. července 1999, kterou se pošesté přizpůsobuje technickému pokroku příloha I směrnice Rady 76/769/EHS o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se omezení uvádění na trh a používání některých nebezpečných látek a přípravků (azbest) (Úř. věst. L 207, 6.8.1999, s. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/77/oj), již není platná, lhůta pro provedení ve vnitrostátním právu stanovena na 1. leden 2005.

([15]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek (REACH), o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES (Úř. věst. L 396, 30.12.2006, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1907/oj).

([16]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/148/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci (Úř. věst. L 330, 16.12.2009, s. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2009/148/oj).

([17]) Směrnice Rady 83/477/EHS ze dne 19. září 1983 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci (druhá samostatná směrnice ve smyslu článku 8 směrnice 80/1107/EHS) (Úř. věst. L 263, 24.9.1983, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1983/477/oj).

([18]) Směrnice Rady 91/382/EHS ze dne 25. června 1991, kterou se mění směrnice 83/477/EHS o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci (druhá samostatná směrnice ve smyslu článku 8 směrnice 80/1107/EHS) (Úř. věst. L 206, 29.7.1991, s. 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1991/382/oj).

([19]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/18/ES ze dne 27. března 2003, kterou se mění směrnice Rady 83/477/EHS o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci (Text s významem pro EHP) (Úř. věst. L 97, 15.4.2003, s. 48, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2003/18/oj).

a Rady 2009/148/ES směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2023/2668 ([20]), kterou se revidovala limitní hodnota profesní expozice (z 0,1 na 0,01 vlákna na centimetr krychlový) ([21]), pomáhá dosáhnout vyšší úrovně ochrany zdraví a bezpečnosti zaměstnanců, zejména před touto vysoce karcinogenní látkou. Pokyny ([22]) připojené k tomuto sdělení jsou předkládány v návaznosti na sdělení Komise o budoucnosti bez azbestu a na změnu směrnice 2009/148/ES.

V tomto ohledu 29. bod odůvodnění směrnice (EU) 2023/2668, kterou se mění směrnice 2009/148/ES, zdůrazňuje, že za účelem podpory provedení směrnice 2009/148/ES je důležité vypracovat a vydat pokyny nejpozději dva roky ode dne vstupu směrnice (EU) 2023/2668 v platnost.

Tyto pokyny v konečném důsledku umožní Unii účinněji reagovat na potřebu lépe chránit zaměstnance před expozicí azbestu tím, že poskytnou příklady toho, jak by se s touto nebezpečnou látkou mělo v praxi zacházet. Přispějí rovněž k cílům Kompasu konkurenceschopnosti pro EU ([23]), který stanoví zejména zvýšení rychlosti a kvality rozhodování zjednodušením rámců a pravidel Unie. Tyto pokyny navíc přispějí rovněž k cílům stanoveným ve sdělení Komise o provádění a zjednodušování ([24]), neboť zlepší provádění směrnice 2009/148/ES tím, že pravidla v ní uvedená budou jasnější, srozumitelnější a pro zúčastněné strany rychleji proveditelná.

2. **Cíle**

Celounijní pokyny pro nakládání s azbestem jsou koncipovány tak, aby usnadňovaly dodržování předpisů ze strany společností a podporovaly úsilí členských států v oblasti prosazování práva, přičemž zastřešujícím cílem je ochrana zaměstnanců. Z této další podpory k zajištění dodržování předpisů budou mít prospěch členské státy, zaměstnavatelé (zejména malé a střední podniky, které tvoří 99 % všech podniků pracujících s azbestem ([25])), sociální partneři i zaměstnanci.

Cílem pokynů je:

— pomoci zúčastněným stranám při řízení zdravotních a bezpečnostních rizik souvisejících s azbestem při práci s přihlédnutím k nedávnému právnímu, vědeckému a technologickému vývoji, včetně změny směrnice 2009/148/ES z roku 2023,

— zlepšit povědomí zaměstnavatelů a zaměstnanců o rizicích manipulace s materiály obsahujícími azbest,

— podpořit širší přejímání osvědčených postupů ve všech členských státech poskytnutím přehledu o strategiích nakládání s azbestem na pracovišti,

— snížit rozdíly v přístupu k pokynům poskytováním dalších informací o osvědčených postupech zúčastněným subjektům v celé Unii, včetně zúčastněných subjektů v členských státech, kde je k dispozici méně pokynů.

Pokyny poskytují přehled osvědčených postupů při nakládání s azbestem při práci a nastiňují praktické způsoby, jak snížit expozici zaměstnanců. Osvědčené postupy stanovené v těchto pokynech jsou uvedeny jako příklady a neměly by být považovány za jediný způsob provádění právních předpisů Unie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Pokyny jsou určeny pro všechny typy organizací, tedy veřejné i soukromé, pro organizace všech velikostí a vztahují se na širokou škálu odvětví.

([20]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/2668 ze dne 22. listopadu 2023, kterou se mění směrnice 2009/148/ES o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci (Úř. věst. L, 2023/2668, 30.11.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2668/oj).

([21]) Nový článek 8 směrnice 2009/148/ES stanoví: „1. Do 20. prosince 2029 zaměstnavatelé zajistí, aby žádný zaměstnanec nebyl vystaven koncentraci azbestu ve vzduchu vyšší než 0,01 vlákna na cm^3 vypočtené jako časově vážený průměr za referenční období osmi hodin. 2. Od 21. prosince 2029 zaměstnavatelé zajistí, aby žádný zaměstnanec nebyl vystaven koncentraci azbestu ve vzduchu vyšší než: a) 0,01 vlákna na cm^3 vypočtené jako časově vážený průměr za referenční období 8 hodin v souladu s čl. 7 odst. 7 druhým pododstavcem nebo b) 0,002 vlákna na cm^3 vypočtené jako časově vážený průměr za referenční období 8 hodin."

([22]) SWD(2025)400 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/70526012-b741-4092-ab52-3bae8de2a1b0_en.

([23]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Kompas konkurenceschopnosti pro EU", COM(2025) 30.

([24]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Evropa jednodušší a rychlejší: Sdělení o provádění a zjednodušování", COM(2025) 47 final.

([25]) Zdroj: Externí studie RPA (2021), viz poznámka pod čarou č. 7.

Všechny zúčastněné strany, včetně odborů, organizací zaměstnavatelů, podniků, vnitrostátních orgánů a odborníků v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, se vyzývají, aby tyto pokyny co nejvíce využívaly a šířily.

3. **Struktura**

Pokyny jsou strukturovány v modulech, což čtenářům umožňuje zaměřit se na konkrétní témata, která je zajímají. Pokyny jsou rozděleny do dvou částí:

— prvních 12 oddílů se zabývá obecnými tématy, vztahují se na všechny situace, kdy dochází k expozici, a poskytují obecné informace o nakládání s azbestem,

— posledních pět oddílů se zabývá konkrétními situacemi expozice azbestu a poskytuje odvětvové pokyny, jak s azbestem bezpečně nakládat, případně s uvedením odkazů na obecné oddíly.

4. **Rozsáhlá konzultace se zúčastněnými stranami**

Pokyny byly vypracovány s rozsáhlým zapojením zúčastněných stran, jako jsou odbory, organizace zaměstnavatelů, podniky, vnitrostátní orgány a odborníci na bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Práce na přípravě pokynů zahrnovala:

— určení 187 existujících dokumentů s pokyny na úrovni členských států, Unie a na mezinárodní úrovni, z nichž 91 dokumentů bylo vyhodnoceno jako potenciálně relevantní a byly podrobně prozkoumány,

— organizaci deseti online workshopů pro více než 850 účastníků, přičemž každý workshop byl zaměřen na odlišnou oblast pokynů,

— zveřejnění výzvy k podávání připomínek k prvnímu návrhu pokynů, jejímž výsledkem byla zpětná vazba od více než 130 zúčastněných stran z široké škály odvětví, která čítala více než 500 odpovědí,

— pořádání řady diskusí se zúčastněnými stranami s cílem vypracovat případové studie o osvědčených postupech,

— organizaci dvaceti pilotních diskusí, včetně devíti návštěv na místě, se zúčastněnými stranami zapojenými do široké škály situací a činností souvisejících s expozicí azbestu.

Díky rozsáhlé konzultaci jsou pokyny založeny na nejnovějších poznatcích, jsou praktické a realistické a odpovídají očekáváním a potřebám uživatelů.

Proces vypracovávání těchto pokynů pozorně sledovali zástupci vlád členských států, organizací zaměstnavatelů a zaměstnanců, kteří jsou členy Pracovní skupiny pro chemické látky tripartitního Poradního výboru pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, jakož i příslušné útvary Komise.

5. **Zveřejnění a šíření**

Toto sdělení bude zveřejněno na internetových stránkách EUR-Lex ([26]). Sdělení a doprovodné pokyny budou rovněž zveřejněny a prezentovány na internetových stránkách Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a šířeny a propagovány prostřednictvím Výboru vrchních inspektorů práce, evropských sociálních partnerů (odborů a zástupců zaměstnavatelů) a Poradního výboru pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

([26]) EUR-Lex je oficiální internetový portál, který poskytuje bezplatný přístup k právu Evropské unie.